

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 14 (836)

T R S T - 27. septembra 1974

100 lir

Po odstopu deželnega odbora

Zahtevamo preokret!

V torek, 1. oktobra, se bo zopet sestal deželni svet; tokrat pa ne bo navadna seja, takoj po poletnih počitnicah, ker se bo na njej razpravljalo o odstopu deželnega odbora, ki je bil izvoljen pred dobrim letom dni in ki mu je predsedoval odv. Comelli. Razpravljalo se bo torej o prvi krizi deželnega odbora, potem, ko se je toliko reklamiziralo "dobro in stabilno politiko".

Debata o vzrokih krize je v polnem teku. O tem se je že mnogo govorilo in se še govori v krogih političnih strank in svetovalskih skupin, in o tem poročajo tudi časopisi.

Obstojajo splošni pa tudi posebni vzroki te krize. Gre za vprašanja oblasti in za spletke raznih struj, toda poglaviti vzrok odstopa deželnega odbora je iskati v faliranju politične usmeritve in neuresničevanju določenih obveznosti, tudi tistih, ki so bile sprejete pred letom dni, čeravno niso povsem ustrezale zahtevam prebivalstva, kar smo mi komunisti poudarili v deželnem svetu.

Tretja zakonodajna doba se je v naši deželi začela - po težkem volilnem porazu krščanske demokracije in uspehu socialistov - s prenovitvenimi nameni. Tovariši socialisti so že med volilno kampanjo poudarjali, da je treba spremeniti metode pri upravljanju dežele. Zato so na volitvah napredovali. Toda tudi demokristjani so po nazadovanju, ki so ga doživeli na volitvah, trdili, da je treba spremeniti dotedanjo pot. Osvojili so geslo "programiranje in soudeležba". Govorili so tudi o nujnosti, da mora biti odbor bolj... političen.

Minilo je leto dni odkar so tako govorili in odkar so prejeli določene obveznosti. Toda v tem letu so se protislovja med besedami in konkretnimi dejanji vedno bolj večala. Kljub načelnim izjavam se je nadaljevala stara politika. Po starem vzorcu so bili pripravljani in odobreni nekateri zakoni, krepila se je oblast posameznih odborništev, nadaljeval se je klientelizem, nadaljevalo favoriziranje privilegiranih skupin, zavlačevalo pa sa je reševanje problemov, ki postajajo

čedalje bolj pereči. Gre za probleme stanovanjskih hiš, javnih prevozov, olajšav za industrijo; za decentralizacijo sredstev in oblasti občin in skupnosti. Vsi ti nerešeni problemi konkretno potrjujejo, da se je nadaljevala stara politika, četudi je položaj terjal reševanje v interesu delavcev, kmetov, obrtnikov in občin, ki ne razpolagajo z lastnimi sredstvi. Zadržuje že to, da pomislimo na obstoječo gospodarsko krizo, na posledice strašne druginje, na povpraševanje po stanovanjih, na zmedo v javnem prevozništvu in na grožnjo zasebnih podjetij, da bodo prekinila delo 1. oktobra, ko se začne novo šolsko leto.

Nadvse kričeč dokaz protislovja med besedami in dejanji beležimo na področju slovenskih problemov. Tu gre za bistvene probleme demokracije. Večina, ki je dosedaj upravljala deželo ni rešila nobenega slovenskega problema. Niti najmanjšega. Nasprotno, položaj se je poslabšal. Da je tako potrjujejo, med drugim, dramatičen položaj slovenskega gledališča,

MARIO COLLI

(Nadaljevanje na 8. strani)

Uspešna kampanja za tisk

Že zaključujemo kampanjo tiska za leto 1974. Bila je mogočna v vsej državi. V vseh deželah je bilo izredno dosti praznikov komunističnega tiska, predvsem glasila "l'Unita", ki slavi 50.letnico svoje ustanovitve. Mogoče nikoli prej ni bilo čutiti tako velikega prizadevanja in toliko dobre volje ter agilnosti pri organiziranju praznikov. Odlikovala se je zlasti mladina, ki je s svojo svežino in novimi idejami prispevala k izboljšanju sporedov in k obogatitvi raznih pobud. Povsod smo bili priča veliki udeležbi, kar med drugim, nesporno potrjuje, da je pomen naše partije in naših organizacij prerasel vsa pričakovanja in da se komunistični tisk čedalje bolj uveljavlja.

Večmesečna kampanja je bila kot ena sama manifestacija, ki je preplavila vso državo. To kampanjo lahko primerjamo velikim vsedržavnim dogodkom, volilnim kampanjam, kakršna je bila tista za referendum. To dejstvo je razveseljivo in nas opogumlja tudi v bojih za premostitev hude gospodarske krize, sredi katerih se soočamo tudi z zapletenimi političnimi in socialnimi vprašanji in ko z vso odločnostjo odbijamo napade reakcionarnih in fašističnih sil, ki bi hotele spremeniti ustavni red v državi.

Najpomembnejši je bil, seveda, vsedržavni festival "l'Unita" v Bologni, na katerem se je strnilo okrog KPI, njenega vodstva in njenega osrednjega glasila nad 1.200.000 ljudi. Ta množica je prišla v Bologno ne le za to, da proslavi 50.letnico komunističnega dnevnika, temveč zato, da izpriča svojo podporo KPI, njenim smernicam in načrtom, skratka politiki,

JELKA GERBEC

(Nadaljevanje na 2. strani)

Vsodržavnega festivala osrednjegaglasila KPI "l'Unita" v Bologni se je udeležilo nad 1.200.000 ljudi. Osrednje prireditve, na kateri je govoril tov. Berlinguer, se je udeležilo tudi številno zastopstvo iz Trsta in dežele. V mogočnem sprevodu po mestnih ulicah so korakali tudi člani Tržaške folklorne skupine. Množica je naše mladinke in mladince navdušeno pozdravljala.

Komunisti zahtevajo sklicanje tržaškega občinskega sveta

Problemi se kopičijo občinski svet pa je na "poletnem dopustu"

"Poletne počitnice" občinskega sveta v Trstu se čezmerno podaljšujejo. Začele so se z nočno sejo, 19. julija, ko je bila po zaslugi odločnega nastopa komunistov in mobilizacije sindikatov zavržena zahteva občinske uprave, da zviša tarife ACEGAT. Toda podaljševanje "počitnic" je neupravičeno; toliko bolj neupravičeno, ker številna odprta vprašanja mesta in delovnih ljudi postajajo čedalje bolj pereča. Kreditna stiska tare vse krajevne ustanove, nerazrešeni vozli socialne in urbanistične politike ter potrebe po določitvi prednosti pri občinskih izdatkih, ustvarjajo zmedo, pred katero se levosredinska večina zapira v negibnost. Čedalje jasnejše postaja dejstvo, da tržaško mesto nima političnega vodstva, ki bi bilo vredno tega imena in da kriza tržaške leve sredine otežuje tudi krizo na deželni ravni in v številnih drugih krajevnih ustanovah.

Inercija leve sredine in njeno životarjenje z dneva v dan otežuje tudi življenje Trsta in ogroža njegove perspektive. SIOT, ki v Trstu raztovarja surovine, se upira plačevanju davkov, pristanišču pa povzroča veliko škodo. Ponovno se odpira dramatično vprašanje spreminjanja tržaškega pristanišča v petrolejsko pristanišče. Temu spreminjanju so doslej nasprotovali samo komunisti. Stališča občinske uprave glede tega vprašanja so dvomna in protislovna. Razne njene izjave imajo dvojni smisel in vsaka beseda dejansko pomeni nasprotno od tistega, kar bi se lahko zdelo da pomeni. Tovariši socialisti sedaj sicer zagovarjajo lastno

stališče, ki je jasno in pravilno in ki v bistvu soglaša s stališčem, ki smo ga doslej samo mi zagovarjali. Toda kakšen je odgovor večine in občinskega odbora? Kakšno je stališče krščanske demokracije? Nihče ne more odgovoriti na ti dve vprašanji, zakaj stališča večine in občinske uprave, ki je izraz te večine, dejansko ni. Toda, ali je mogoče iti naprej na tak način?

Tudi na področju socialne službe se nadaljuje močno omahovanje in položaj se zastruje. Jasno je samo to, da bi radi zvišali cene storitev. Poleti so skušali zvišati tarife ACEGAT in blokiralni so razpravo o nekaterih olajšavah, ki so jih zahtevali enotni sindikati in komunisti. Prišlo je tudi do poskusa, da bi zvišali vzdrževalnino v otroških vrtcih. Zadevni sklep je bil, baje, uveden še preden ga je formalno odobril občinski odbor. Toda ta sklep so morali umakniti zaradi protesta prizadetih, ki so ga tolmačili svetovalci KPI.

Povsem drugače pa se stvari razvijajo na področju javnega prevoznitva. Zakasnila se je ustanovitev pokrajinskega konzorcija za javne prevoze. Tu niso upoštevali niti določnega

Podobno se dogaja tudi na področju zdravstvene službe. Zadevni konzorcij še ni ustanovljen, baje, tudi zaradi ureditve položaja nekaterih mogočnikov. Na mrtvi točki je obtičala tudi ureditev nekaterih drugih vprašanj.

Imobilizem leve sredine se močno odraža tudi na slovenskem področju. Leva

sredina je poimenovala tri ulice v Bazovici po slovenskih pesnikih in tam se je tudi ustavila. Izjavam o dobrih namenih niso sledila konkretna dejanja. Nemogoče je pričakovati, da bo leva sredina, sedaj, ko je tako oslabela, naredila korak naprej.

Zaradi vsega tega smo zahtevali, naj se bistveni krizi pridruži tudi formalna kriza, naj odstopi občinski odbor in naj se skliče občinski svet. Ni mogoče dopustiti, da bi spričo sedanjega položaja občinski svet še naprej ostal na "počitnicah". Nujno potrebna je pozitivna politična konfrontacija. Ta pa se mora vršiti pri belem dnevu in brez zakulisnega spletkarjenja. Komunisti predlagajo politično rešitev krize, ki lahko najde izhod in podporo že v sedanjem občinskem svetu. Do tega lahko pride na osnovi demokratičnega in socialno naprednega programa. Pri izdelavi tega programa pa morajo komunisti, kot ljudska in internacionalistična sila, sodelovati. "Komunistično vprašanje", vprašanje odnosov s KPI in sporazuma z njo, so odločilnega pomena za izhod iz sedanje krize v Trstu. Od odgovora, ki ga bodo dale notranje demokratične sile sedanje večine, je odvisna možnost tržaške občine, da postane faktor demokracije in obrambe gospodarstva mesta.

FAUSTO MONFALCON

USPEH KAMPANJE ZA TISK

ki jo vodi. Ta manifestacija je bila nesporno ena izmed najsilnejših in najbolj bojevitih v Evropi in, mogoče, v svetu.

Tudi v naši deželi je kampanja za tisk dosegla velik uspeh. V Trstu je bilo letos več prireditev kot prejšnja leta (dvakrat toliko kot leta 1972). Vse prireditve brez izjeme so bile bolj organizirane, njihova politična vsebina je bila bogatejša in številnejši obisk. Nekatere sekcije so priredile celo po dva praznika. (Med sekcijami, ki so priredile dva praznika v tem letu, je tudi sekcija v trebčah. Pripis uredn.) Tudi finančni uspeh je bil letos boljši kot prejšnja leta. To je tembolj pomembno, če upoštevamo sedanjo gospodarsko krizo in draginjo, ki teži predvsem delavski sloj.

Poziv KPI k udeležbi, k mobilizaciji, je našel velik odziv tako v mestu kot na podeželju (festival "Dela" v Dolini, prazniki v Nabrežini, Briščikih, na Opčinah v Trebčah in pri Koroščih).

Velik uspeh letošnje kampanje nam mora biti v spodbudo tudi pri širjenju "Dela", "L'Unità", "Rinascita" in mesečne revije "Confronto", ki je začela pred kratkim izhajati. Pogoji za to so dani, pa tudi čas. Kampanja za vpis naročnine se bo nadaljevala do konca prihodnjega meseca. Cilj, ki je bil postavljen za vpis naročnine na revijo "Rinascita", smo že prekoračili, potrudimo se, da dosežemo podoben uspeh tudi pri vpisu naročnine na ostale publikacije, zlasti pa za vpis naročnine na "Delo".

Partizansko slavlje na Tatrah. (Nastop Tržaškega partizanskega pevskega zbora)

Tiskovna konferenca komunistične skupine v deželnem svetu

Brez komunistov ni mogoče iti naprej!

V soboto, 14. septembra je bila na sedežu deželnega sveta v Trstu tiskovna konferenca KPI. Na njej so govorili: namestnik deželnega tajnika Baracetti, načelnik svetovalske skupine v deželnem svetu Colli in tajniki federacij: Rosseti iz Trsta, Paiza iz Gorice, Pascolat iz Vidma in Coghetto iz Pordenona.

Tiskovna konferenca je bila sklicana z namenom, da bi na njej objasnili stališče komunistov in predloge za izhod iz hude krize, v katero je zašel levi center tako na deželni ravni kot v krajevnih upravah.

V uvodnem poročilu je namestnik deželnega tajnika Baracetti podčrtal, naslednje:

„Do krize v levem centru, tako na deželni ravni kot v krajevnih upravah v vseh štirih pokrajinah Furlanije-Juljske krajine, ni prišlo samo zaradi odnosov med raznimi strujami strank, ki sestavljajo koalicijo levega centra ali samo zaradi teženj po novi porazdelitvi mest na vodilnih položajih, tamveč - in predvsem - zaradi številnih zapletenih vprašanj ki jih ni mogoče še naprej odlagati, kajti ljudske in delavske množice terjajo njih rešitev. Toda dejstva sama potrjujejo, da s politiko, ki sta jo doslej vodila krščanska demokracija in levi center, ni mogoče priti do konkretne rešitve zapletenih vprašanj. Ta politika je privedla do hude krize na deželni vrhu in v vseh štirih pokrajinah Furlanije-Juljske krajine. Zahtevo pa preverjanju na deželni ravni so postavili socialisti. Ta zahteva izhaja iz negativne ocene osnutka večletnega plana deželnih izdatkov. Socialisti postavljajo tudi vprašanje odnosov do komunistov in do sindikalnih organizacij, vprašanje veljavnosti sporazuma, ki je bil sprejet leta 1973 in vloge deželnega sveta.

Tržaška občinska uprava se nahaja v hudi krizi, ki traja že več mesecev in je dejansko paralizirala vso upravno dejavnost. Ni mogoče pričakovati, da bi z navadnim „preverjanjem“ in z nekaterimi formalnimi spremembami premostili obstoječo krizo. Treba je pozitivno odgovoriti na številna vprašanja dejanske soudeležbe ljudskih množic pri izbirah in upravljanju občine.

Aroganca krščanske demokracije je povzročila nevzdržen položaj v krajevnih upravah pordenonske pokrajine. Kot je znano je krščanska demokracija „kaznovala“ socialdemokrate, ker so skupaj s komunisti sestavili upravo tamkajšnje gorske skupnosti. Socialdemokrati v pordenonski pokrajini so zavrnilo antikomunizem in hegemonijo oblasti krščanske demokracije. Socialisti so v zvezi s tem izjavili, da formula levega centra na velja več. Postavili so zahtevo po novi politiki v krajevnih ustanovah, do sindikatov in komunistov. Tudi republikanci so se v tej

pokrajini postavili po robu aroganci krščanske demokracije.

Na Goriškem so socialisti, četudi z različnimi motivacijami, izstopili iz zavezništva s krščansko demokracijo. Do tega je prišlo, ker se ne izvaja program, o katerem so se bili dogovorili.

Socialisti v videmski pokrajini obtožujejo „provokacije“ deželnega vodstva krščanske demokracije in zagovarjajo zahtevo po spremembi odnosov s komunisti. V Karniji so socialisti zahtevali preverjenje. Zahtevali so, naj postane tamkajšnja gorska skupnost dejanski instrument preporeda gorskega gospodarstva, zahtevali so dejansko avtonomijo, in sredstva iz deželnega sklada za zagotovitev gospodarskega preporeda na tem področju.

Borbena zavest in enotnost ljudskih množic se je v vsej deželi znatno okrepila tudi spričo prevratniške nevarnosti in zločinske fašistične dejavnosti. Borbeno zavest in enotnost ljudskih množic se krepi v borbi proti nenehnemu višanju življenjskih stroškov, proti špekulacijam privilegiranih slojev, po drugi strani pa tudi v borbi proti brezposelnosti.

Čedalje bolj narašča odpor proti metodam vladanja, proti klientelizmu in favoritizmu krščanske demokracije.

Socialisti so se zavedli resnosti položaja deželne in krajevnih uprav. Krščansko demokracijo silijo, naj spremeni svoj odnos do delavskega sveta, do sindikatov in komunistov.

Komunistična skupina v deželni svetu je predložila posebno resolucijo, v kateri zahteva takojšnje sklicanje seje deželnega sveta in predlaga razpravo o perečih vprašanjih. Komunisti zahtevajo učinkovito nadzorstvo nad cenami, pristop k novi agrarni politiki in izvajanju področnih načrtov za razvoj kmetijstva, ustrezne ukrepe na področju industrije, predvsem male in srednje ter obrtništva, zaščito zaposlitvene ravni, pravično porazdelitev investicijskih sredstev za gradnjo ljudskih stanovanj, za šolstvo in zdravstvo, za javno prevozno službo; zahtevajo tudi nov odnos med deželo in državo in pristop k dejanskemu reševanju odprtih vprašanj slovenske narodne manjšine. Nadalje zahtevajo decentralizacijo oblasti, ustrezno avtonomijo in sredstva za krajevne ustanove, všteti gorske skupnosti in področne skupnosti, odpravo klientelizma in negativnih pojavov v deželnih odborništvih ter dejansko soudeležbo ljudstva pri upravljanju javnih ustanov. Nujno potrebna je odprava slehernega pojava antikomunizma in vzpostavitev korektnih odnosov s komunistično partijo, kajti brez tega ni mogoče pristopiti na pot nove ekonomske in socialne politike. Pri tem se ne postavlja vprašanje

vstopa komunistov v sedanjo vladno večino; niti ni potrebno, da bi delegirali socialiste naj zastopajo komuniste v raznih vrhovih. Bistvenega pomena je to, da krščanska demokracija, demokratične in levičarske politične sile menjajo svoje dosedanje stališče, opustijo obrambo konservativnih pozicij oblasti in pristopijo k dosledni demokraciji, spremenijo svojo politiko. To zahtevamo. Če bo do tega prišlo, bo lahko prišlo tudi do novih odnosov sodelovanja, do novih konvergenz z vsemi silami delavskega sveta, s srednjimi proizvajalnimi sloji, z vsemi zdravimi silami v državi in deželi in torej z KPI in njenimi političnimi predlogi.“

Na konferenci se je razvila živahna razprava, ki se je dotaknila tudi nekaterih vprašanj, ki niso v tesni zvezi s temo, ki je bila na dnevnem redu, so jo pa vseeno v neki meri dopolnila. Na vprašanje, ali bo KPI sprožila nove pobude na rešitev odprtih vprašanj slovenske narodnostne manjšine, je namestnik deželnega tajnika KPI Baracetti odgovoril, da deželni komite KPI meni, da je dozorel čas za širšo razpravo o tem vprašanju in za konkretne pobude, osnovane na najširši enotni platformi. Tajnik tržaške federacije KPI Rosseti pa je povedal, da je KPI poslala političnim strankam ustavnega loka, sindikalnim in demokratičnim organizacijam, ki združujejo Slovence, predlog za enotno peticijo, s katero naj bi pozvali deželno vladno, naj pristopi h konkretnemu reševanju vprašanja slovenske manjšine. Poudarjeno je bilo, da si KPI ne prilašča monopola nad to akcijo, ki bi morala temeljiti na najširši demokratični osnovi. Naglašeno je bilo tudi, da sta izid glasovanja na referendumu in stališča, ki so jih zavzele vse demokratične stranke ob priliki mednarodne konference o manjšinah, pokazala, da je dozorel čas za to razpravo in za dosego širše podpore za to, da se slovensko narodnostno manjšino v celoti zaščiti.

Razprava je tekla tudi o poteku dosežanega delovanja deželnega sveta in deželne vlade. O tem je govoril načelnik svetovalske skupine KPI Colli. Dejal je, da se je na začetku sedanjega mandata deželnega sveta govorilo o tem, da bo dežela pristopila k drugačni politiki. Tedaj so na raznih mestih govorili, da je treba marsikaj spremeniti, bodisi v metodah vladanja, bodisi v odnosih med deželo in državo. V neki meri je te zadeve tudi predsednik deželne vlade Comelli vključil v svoj programski govor. Toda zgodilo se je to, da je deželna vlada, namesto, da bi se držala novih smernic, zabredla v velika protislovja. V tem letu so bili na osnovi prejšnje politične usmeritve sprejeti razni zakoni upravnega značaja, še naprej se je krepila oblast raznih odborništev, odlo-

žena pa je bila sleherna bistvena sprememba. In sedaj socialisti, ki zahtevajo preverjanje, naglašajo, da obstaja nezadovoljstvo in neugodje. Toda tu ne gre za govor o tem, kako se izvajajo programski dogovori vladajoče koalicije ali za govor o formuli te koalicije, temveč za to, da se resno prouči obstoječo stvarnost v deželi, ki se je v zadnjem letu občutno poslabšala. Danes ne zadostuje več načelne izjave, spoprijeti se je treba s številnimi perečimi vprašanji kot so: draginja, ki v naši deželi presega državno povprečje, vprašanja slovenske narodnostne manjšine, brezposelnost, decentralizacija uprave, krajevne uprave, področni kompenzaciji, gorske skupnosti ipd. O vseh teh vprašanjih bi treba govoriti in najti ustrezen odgovor. Zato je potrebna temeljita razprava, pri kateri naj sodelujejo vse politične sile in o tem bi moral čimprej spregovoriti tudi deželni svet. To poudarja tudi resolucija, ki smo je predložili.

V zvezi s temi vprašanji je namestnik deželnega komiteja KPI Baracetti pojasnil, da v bistvu ne gre za to, da bi komunisti pristopili v deželno ali v razne krajevne uprave, temveč za to, da se spremeni način upravljanja, da se pristopi k novi politiki, ki bo ustrezala obstoječi stvarnosti.

Na konferenci so govorili tudi o vprašanih gorskih skupnosti. Nas zanima predvsem vprašanje gorske skupnosti tržaško-goriškega Krasa. O teh vprašanih je spregovoril tajnik goriške federacije KPI Paiza. Dejal je, da niso bili sklicani sveti vseh gorskih skupnosti v deželi, četudi so občinski sveti izvolili svoje predstavnike. Med gorskimi skupnostmi, ki niso še konstituirane, je tudi skupnost kraško-goriškega Krasa, ki bo toliko bolj pomembna, ker bo vključevala večino slovenskega prebivalstva naše dežele in se bo torej morala spoprijeti s številnimi perečimi vprašanji Slovencev. Rekel je, da je razlog zavlačevanja iskati v krizi levega centra. Načelnik komunistične skupine v deželnem svetu Colli pa je povedal, da je komunistična skupina napravila ustrezne korake za to, da bi pospešila sklicanje sveta kraške gorske skupnosti. Povedal je tudi, da je predsednik deželne vlade Comelli rekel, da se je zadeva kraške gorske skupnosti zavlekla, ker formalno niso še vključene vanjo nekatere občine, npr. občina Devin-Nabrežina (levi center v tej občini je že dolgo v krizi; socialisti so izstopili iz občinske uprave). Rossetti, tajnik tržaške federacije KPI, je v zvezi s tem vprašanjem dejal, da komunisti zahtevamo čimprejšnje konstituiranje kraške gorske skupnosti tudi zato, ker menimo, da zavlačevanje ni povsem slučajno. Prevladuje mnenje, da konstituiranje te skupnosti zavlačujejo tudi zato, da bi razvednela vloga, ki bi jo morala imeti skupnost in da so vmes zadeve kraških rezervatov, za katere se zavzema zlasti tržaška krščanska demokracija.

S tiskovne konference goriških komunistov

Krščanska demokracija mora spremeniti svoj odnos do komunistov!

Na Goriškem že dolgo traja huda politična kriza. Levi center je dejansko propadel v vseh krajevnih upravah. Kako najti izhod iz te krize in pristopiti k obnavljanju demokratičnega političnega življenja in k smotrni politiki na upravnem področju? O tem je tekla beseda na tiskovni konferenci, ki jo je prejšnji petek priredila goriška federacija KPI.

Na konferenci je naprej tajnik federacije Paiza obrazložil sedanji politični položaj v pokrajini in navedel vrsto primerov, kako se je kriza razvijala in kako je prišlo do sedanjega stanja. Poudaril je, da so prvaki goriške krščanske demokracije odločno zavračali vse predloge, ki so jih postavljali komunisti. Svoje zadržanje so skušali "opravičevati" z najrazličnejšimi frazami in celo žalitvami, na katere pa ne velja odgovarjati, kajti na vse to odgovarjajo dejstva sama. Kljub vsemu se komunistično gibanje v zadnjih letih čedalje bolj krepi, kar potrjujejo tudi volilni uspehi. Komunisti smo se odločno uveljavili z vsakodnevnim delom in s tikom z množicami, z uresničevanjem ustavnih načel in z vlogo, ki smo si jo pridobili z Gramscijem in Togliattijem, z Gasparinijem in Jožetom Srebrničem.

Komunisti zahtevamo široko politično diskusijo v vseh organih v pokrajini, kjer naj se na osnovi določenega programa dosežejo soglasja kajti le tako bo mogoče najti izhod iz sedanje politične krize. Toda za to mora krščanska demokracija stvarno pokazati svojo demokratičnost in odpraviti svojo protikomunistično nastrojenost.

Stanje obstoječe krize v Gorici je izčrpno obrazložil načelnik skupine KPI v goriškem občinskem svetu odvetnik Nereo Battello. Odgovornost za sedanji položaj je pripisal vodstvu goriške krščanske demokracije, ki je dejansko razbilo levi center, kjer je obstojal. Med drugim je podčrtal tudi to, da bo Gorica mogla vršiti svoje poslanstvo le če bo imela jasno stališče tudi do Jugoslavije. Zato pa je potrebno premagati določene predsodke. Poudaril je tudi, da KPI zahteva odprto politiko in izvajanje družbenih reform, da ne zahteva, da bi vstopila v krajevno upravo, zagovarja pa stališče, da brez komunistov ni mogoče voditi krajevnih uprav.

Goriško gospodarstvo, ki se nahaja v neugodnem položaju bi se dalo izboljšati če bi pristopili k trezni politiki. Pomembno vlogo pri tem bi lahko odigralo drugačno stališče do sosedne republike. O

tem je na konferenci govoril občinski svetovalec Chiarion, ki je med drugim zagovarjal zahtevo, naj se usposobi železnica za mednarodni promet s srednjeevropskimi deželami. Jugoslavija, tako je poudaril, je privolila v to, toda na tej strani niso bili storjeni ustrezní koraki. Potrebno bi bilo odpreti nov mejni prehod v ulici Sv. Gabrijela.

Govornik se je dotaknil tudi vprašanj pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti. Grajal je odlašanje rešitve teh vprašanj. Omenil je tudi regulacijski načrt, ki resno ogroža obstoj kompaktno slovenski krajev. Omenil je tudi vojaške služnosti, ki škodujejo razvoju goriškega mesta, obžaloval pa je dejstvo, da voditelji Slovenske demokratske zveze niso dosledni v svoji politiki proti krščanski demokraciji.

ZAKAJ NI DVOJEZIČNIH NAPISOV NA AVTOBUSIH?

V prejšnji številki smo objavili krajši zapis o nekaterih novotarijah, ki jih je podjetje ACEGAT vpeljalo na openskem tramvaju odnosno avtobusih, ki vozijo na Opčine. Izvedeli smo, da so umaknili zahtevo, naj abonent, ki je namenjen na Opčine a se posluži avtobusa, ki vozi mimo "Villa Carsia", doplača 50 lir.

To jemljemo na znanje. Vendar pa danes dopolnjujemo omenjeni zapis:

Često smo priča še drugim neprijetnim prizorom. Večkrat se dogaja, da potniki, ki prihajajo iz Jugoslavije nimajo lir, da bi plačali vožnjo. Toda sprevodniki ne smejo sprejemati plačila v tuji valuti. Kje naj potnik zamenja denar za vožnjo? Menjalnica na banki je v jutranjih urah zaprta, zaprta je tudi v opoldanskih urah, ob sobotah pa, ko prihaja največ Jugoslovancev v Trst, sploh ne posluje.

Če že drži predpis glede plačila vožnje samo v lirah, potem bi moralo prevozno podjetje poskrbeti tudi za to, da bi potniki iz tujine ob vsakem času lahko zamenjali denar. ACEGAT ima od potnikov iz Jugoslavije velike koristi, zato bi jim moral iti na roko.

Pa še nekaj poudarjamo: Na tramvajskih vozovih so se - končno! - pojavile tablice v več jezikih. Tudi v slovenščini je na njih napisano, da je prepovedano govoriti s sprevodnikom (namesto z voznikom!). V avtobusih omenjenih tablic še ni. Kako naj tolmačimo to dejstvo?

Ob trideseti obletnici mučeniške smrti Boža Kolariča

Trideset let je minilo od tistega dne, ko so nacisti ustrelili Boža Kolariča, znanega organizatorja in voditelja komunističnega gibanja v naših krajih. Skoraj neopazno je šla ta obletnica mimo nas, ne bi pa bilo prav, če bi se je ne spomnili v našem tisku. V osrednjem glasilu KPI "l'Unita" je bil objavljen sestavek, ki ga je napisala tov. Marija Bernetičeva, "Delo" pa se tovariša Kolariča spominja z naslednjimi odstavki:

Božidar Kolarič se je rodil pri Koroščih (Milje) dne 24. decembra 1908. Dovoršil je nekaj razredov osnovne šole in se nato izučil za čevljarja. Domača šola in okolje mu nista mogla nuditi višje izobrazbe, zato se je kot nadarjen fant sam izpopolnjeval v študiju.

Leta 1927 je postal član zveze komunistične mladine, naslednje leto pa je bil sprejet v KPI in poverjene so mu bile odgovorne funkcije pri delu v ilegali.

Bil je šele doraščajoči mladenič tedaj, ko se je pridružil protifašističnemu delavsko-kmečkemu gibanju in kmalu zatem je začel aktivno delovati. Na začetku je osredotočil svojo dejavnost pri organiziranju kmetov v Miljskih hribih, v Slovenski Istri in v Bregu. Njegovo delo je bilo zelo uspešno kar potrjuje tudi dejstvo, da je bila v tistem času v omenjenih krajih izredno krepka organizacija, katero sta cenila tudi znana voditelja italijanskega kmečkega biganja Ruggero Grieco in Giuseppe Di Vittorio. O tej organizaciji je govoril tudi Tone Ukmar na IV. kongresu KPI v Koelnu v Nemčiji. Tudi zgodovinski upor proti fašistom v Marezigah je bil dokaz, da je bila organizacije istrskih kmetov čvrsta.

Senator Paolo Sema omenja v svoji študiji ("Luigi Frausin/Natale Kolarič, figli di Muggia operaia, dirigenti del PCI,

eroi della Resistenza), da so po zaslugi Kolariča kraji na področju Milj postali pomembno izhodišče za delovanje komunističnega gibanja. Po Kolaričevi zaslugi so Korošči tudi danes kraj, kjer komunistična partija dobiva izredno visoko število glasov (nad 80%). Od Koroščev, iz Čampor in Elerjev se je organizacija širila po Slovenski Istri (Marezige, Pobegi), pa tudi ob obali in v notranjosti istrskega polotoka.

Leta 1930 je Božo Kolarič moral zapustiti svoj rodni kraj, ker so mu fašisti stregli po življenju. Skrivaj je odšel v Jugoslavijo, a tudi tam ga je tedanja kraljevska policija zasledovala in preganjala. Umaknil se je zato v Avstrijo, nato pa je odšel v Francijo in dobil zvezo z vodstvom KPI, ki je bilo tedaj v Parizu. Voditelji partije so poznali vrline in sposobnosti Kolariča, zato so ga poslali po ilegalni poti v Italijo z namenom, da nadaljuje delo (seveda v ilegali) v naši deželi. Tako kot pred odhodom je tudi po povratku z vso vnemo organiziral in vodil tajne sestanke, širil propagandni material, spodbujal in bodril tovariše.

Leta 1932 se je fašistični policiji, s pomočjo nekega vohuna, posrečilo, da ga

je ujela in nato predala zloglasnemu posebnemu sodišču, ki ga je obsodilo na 12 let ječe. Po prestani kazni ga je fašistična policija, kot "nevarnega elementa" odvedla še v konfinacijo na otok Ponza, odkoder se je vrnil šele po padcu fašističnega režima. Takoj po povratku je z vso vnemo nekaj časa delal v naših krajih, kmalu zatem pa je odšel k partizanom. Leta 1944 je bil poklican na ilegalno delo v Trst. Aprila istega leta je bil zaradi ovadbe ponovno aretiran in nemško posebno sodišče ga je obsodilo na smrt. Ustreljen je bil dne 18. septembra istega leta. Skupaj z njim so nacisti obsodili in usmrtili še drugih 18 partizanov.

POSNEMANJA VREDEN ZGLED

Tovariš Branko Žerjal iz Boljunca daruje za komunistični tisk 10.000 lir. S tem želi počastiti spomin tovariša Agostina Novelle, znanega komunističnega voditelje, ki je pred kratkim preminil.

Branko Žerjal se je kot mlad fant, skupaj z nekaterimi drugimi vaščani iz Boljunca, udeležil pomembnega sestanka, ki je bil v Lonjerju leta 1926, to je v dobi fašizma, ko je bilo javno delovanje komunističnih in delavskih organizacij onemogočeno in strogo prepovedano. Na tistem sestanku je govoril tov. Novella.

Tovarišu Žerjalu se zahvaljujemo za denarni prispevek in za informacijo o sestanku v Lonjerju, ki bo nedvomno služila pri zbiranju gradiva o zgodovini komunističnega gibanja v naših krajih. Prav bi bilo, da bi se tudi drugi udeleženci omenjenega sestanka oglasili.

Na pokrajinskem festivalu "l'Unita" v Trstu je nastopil tudi neki glasbeni ansambel iz Čila. Člani tega ansambla nastopajo v številnih krajih Italije in se zaenkrat, seveda, ne morejo vrniti v svojo domovino. Tržaški protifašisti so čilske goste zelo prisrčno sprejeli.

50-letnica slovenskih športnih društev

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji slavi letos petdeseto obletnico svoje ustanovitve. Od prvega "Udruženja", ki je nastalo leta 1924 in ki je združevalo takratna slovenska športna društva, je minilo precej let, vmes je prišel fašizem, ki je zatrl vsako delovanje na kulturnem in tudi na športnem področju. Društva so morala prekiniti s svojim plodnim delovanjem, katero so lahko obudila šele po koncu druge svetovne vojne, ko je celotno športno udejstvovanje dobilo nov zagon. Pred približno petnajstimi leti pa so po krajšem zatonu slovenska športna društva spet pričela s svojim delovanjem, ustanovila so se še nova društva na Tržaškem in Goriškem, pred nekaj leti pa so spet obudili tudi športno zvezo, ki je naslednica nekdanjega Udruženja.

Slovesne proslave petdesetletnice Združenja so se letos pričele s slavnostno otvoritvijo v Kulturnem domu v Trstu, nakar so skozi vso sezono društva aktivno sodelovala pri proslavah z organizacijo raznih turnirjev in tekmovanj. Ciklus manifestacij pa se bo zaključil z mogočno manifestacijo v Sovodnjah, na kateri bodo sodelovala vsa slovenska športna društva.

V petek, 4. oktobra, bodo startale štiri spominske štafete iz štirih različnih krajev. Prva se bo podala iz Tolmina preko Soške doline do Nove Gorice, kjer bo prespala od petka na soboto, ko bo

nadaljevala pot preko Gorice do Sovodnjah.

Druga štafeta bo prav tako startala ob 16. uri in se bo iz Pirana podala preko Izole in Kopra ter Divače do Sežane, kjer bo zaključila prvi del poti, drugi dan pa bo odpotovala proti Novi Gorici in Sovodnjah. Tako ob odhodu obeh štafet kot ob prihodu v Novo Gorico in Sežano bodo na sporedu proslave z nastopi godbenih skupin, šolarjev in dijakov ter seveda športnikov.

Zadnji dve štafeti pa bosta potekali po naslednjih poteh: ena se bo podala iz Režije do Čedadada, kjer bo v prostorih kulturnega društva Ivan Trinko sprejem. Drugi dan bo štafeta nadaljevala pot preko Goriških Brd do končnega cilja v Sovodnjah.

Tržaška štafeta bo začela svoje potovanje v Ulici Ghega in se bo nato podala preko mesta v Dolino in dalje čez Lonjer do Bazovice, kjer bo pred spomenikom bazoviškim junakom krajša slovesnost. Nato pa bo zajela vse slovenske občine in se ustavila v Nabrežini, kjer bo prvi dan

prespala. Ob prihodu bo pred spomenikom padlim v NOB krajša slovesnost. Drugi dan se bo štafeta podala preko Sesljana in Štivana do Jamelj, kjer jo bodo prevzeli goriški mladinci in nadaljevali s svojo potjo preko Doberdoba do trga v Sovodnjah, kjer bo pred spominskim obeležjem prevzela palice sovodnjaska mladina. Ob prihodu vseh štirih štafetnih palic, ki jih bodo v sovodnjsko občino prinesli športniki iz startnih mest, bodo ob 19. uri slavnostni govori, nakar bo nastopil Tržaški partizanski pevski zbor, ki bo pod vodstvom prof. Oskarja Kjudra izvajal svoj program.

Po slovesnem sprejemu štafet bo na vrsti tekmovalni del, ko bodo ob svitu bakel nastopili športniki v tehmovalni štafeti po sovodnjskih ulicah. Člani se bodo pomerili na 1500 metrov dolgi progi, članice pa na 800 m. Vsaka ekipa pa bo sestavljena iz štirih tekmovalcev.

Proslava se bo zaključila v nedeljo, 7. oktobra, ko bo zjutraj v Sovodnjah odbojkarki turnir, v Doberdoba pa bali-narsko tekmovanje. Popoldne pa bo na novi odbojarski ploščadi v Sovodnjah slavnostna akdemija, na kateri bosta nastopili fokalni skupini iz Sovodenj in Doma iz Gorice. Nato se bodo občinstvu predstavili telovadci TVD Partizan iz Maribora, akademijo pa bodo zaključili mladi kotalkarji openskega Poleta.

R.P.

Repertoar SSG za sezono 1974-75

Stalno slovensko gledališče v Trstu vljudno in prijateljsko vabi k vpisu abonmaja za sezono 1974/75.

Repertoar v abonmaju je naslednji:

Ivan Cankar: Za narodov blagor (komedija v štirih dejanjih); Ferenc Molnar: Liliom (komedija v sedmih slikah s prologom - prvič v slovenščini); Squarzina: Tri četrtine lune (drama v dveh delih); Thornton Wilder: Družina Antropus (fantastična komedija - prvič v slovenščini). Poleg navedenih del bosta v abonmaju še dve predstavi gledališč iz Slovenije in eno gostovanje iz Hrvaške.

Vpisovanje abonmentov sprejemajo pri blagajni Kulturnega doma v Trstu ob delavnikih od 8. do 14. ure, v dneh od 30. septembra do 6. oktobra pa v Tržaški knjigarni.

Cene abonmajev: parter, sredinski sedeži: premiera 14.300 lir, ponovitve 8.000 lir; ostali sedeži v parterju: premiera 11.000 lir, ponovitve 6.000 lir; balkon: premiera ponovitve 3.000 lir.

Za vse predstave, razen premier, je tudi letos razpisan družinski abonma, ki omogoča družinam skupni obisk z osnovnim abonmajem, h kateremu vsak nadaljnji član doplača po 3.000 lir.

Mladinski abonma stane 3.000 lir, otroški abonma pa 5.000 lir (gre za popoldansko predstavo na dan praznika). Za

gledališke amaterske skupine, vzgojitelje in vse, ki se neposredno ukvarjajo z gledališkim delovanjem je razpisan poseben abonma (stane 3.000 lir) za posebno predstavo, na kateri bo pred začetkom podana dramaturška analiza, ob zaključku pa bo sledil strokovni razgovor.

Abonmaji so plačljivi tudi v dveh obokih, od tega prvi ob vpisu, drugi pa do 1. januarja 1975. Dosedanji obonenti lahko tudi po telefonu obnovijo abonma, uprava gledališča bo poslala izkaznico na dom.

REPERTOAR ZA GORICO

V goriškem repertoarju so ista dela kot v tržaškem. Vse predstave bodo v Gledališču Verdi. Cene so naslednje: parter I. - 8.000 lir, parter II. - 5.000 lir, mladina - 3.000 lir. Tudi za Gorico je razpisan družinski abonma.

Vpisovanje goriških abonmajev sprejemajo do 5. oktobra 1974 na sedežu Slovenske prosvetne zveze v Gorici, Ulica Malta 2, telef. 2495 in v Katoliški knjigarni. Trg Vittoria 25, telef. 2407.

Predstave v Gorici bo Stalno slovensko gledališče priredilo, kot prejšnja leta, v sodelovanju s Slovensko prosvetno zvezo. Zvezo slovenske katoliške prosvete in Ustanove za kulturne in umetniške prireditve EMAC iz Gorice.

PRAZNIK TISKA V PODLONJERJU

V krožku "Zvezda" v Podlonjerju se je včeraj začel praznik komunističnega tiska. Zaključil se bo v nedeljo.

V nedeljo ob 10. uri bo prof. Stelio Spadaro govoril o novem šolskem zakonu. Po govoru bo razprava o tem aktualnem vprašanju. Na zborovanju, ki bo v nedeljo popoldne, bosta govorila tov. Stojan Spe-tič in Fausto Monfalcon.

PRAZNIK TEDNIKA "NOI DONNE" V ŠKEDNJU

Včeraj se je v Šklednju začel praznik ženske revije "Noi Donne". Praznik se bo nadaljeval tudi danes, v soboto in nedeljo. V okviru tega praznika so tudi razprave o raznih aktualnih vprašanjih. V soboto bodo ob "okrogli mizi" govorili o družinskem pravu, v nedeljo pa je na sporedu razprava na temo: "Ženska v sodobni družbi". Na sporedu je tudi nastop pevskega zbora "Rdeča zvezda iz Saleža".

Pričevanja na mednarodni konferenci o manjšinah

Položaj slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem

Nadaljujemo z objavo pričevanj na mednarodni konferenci o narodnostnih manjšinah.

DR. FRANC ŠKERLJ, tajnik Sindikata slovenske šole v Trstu, je orisal položaj slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem. Uvodoma je podal nekaj podatkov o nastanku slovenskih šol, nato o njih razpustu za časa fašizma, o obnovitvi po padcu fašizma in o delovanju za časa zavezniške vojaške uprave.

Ko opisuje položaj, ki je nastal na Tržaškem po letu 1954, pravi:

"Slovenska narodna skupnost je upravičeno pričakovala, da bo po prenehanju devetletne okupacijske angloameriške uprave, prišlo do zakonske ureditve slovenskega šolstva, toda prišlo je novo razočaranje. Oblasti so nezakonito odrekle slovenskemu šolskemu osebju pravico do odpravnine za odslužena leta za časa anglo-ameriške uprave, čeprav je bivša uprava nakazala potreben sklad. Marsikateri profesor in učitelj je tedaj ponovno izgubil službo in se po več letih službovanja izselil ali pa upokojil z malenkostno pokojnino, ne da bi prejel kakršnokoli odpravnino.

Hud pritisk na slovenske starše, da ne bi pošiljali svojih otrok v slovensko šolo, so izvajale oblasti na več načinov. Matični uradi so pošiljali podatke o šoloobveznih otrocih samo italijanskim didaktičnim ravnateljcem, ki so uradno vabili otroke, naj se vpišejo v italijansko šolo. Tudi javne ustanove in privatni podjetniki so na razne načine - celo z grožnjo odpusta z dela - pritiskali na slovenske starše, naj bi pošiljali svoje otroke v italijansko šolo. Kjer sta si delili šolske prostore italijanska in slovenska šola, se je zgodilo, da je italijansko osebje zaprlo vhodna vrata in preprečilo vpisovanje v slovensko šolo. Tako se je dogajalo dolgo let, kljub jasnim določbam italijanske republiške ustave, določbam londonske spomenice in toliko poudarjenih človekovih pravic. Kazalo je, kot da oblasti čakajo, da se bodo slovenski ljudje naveličali in da bo slovenska šola shirala."

Dr. Škerlj zatem razpravlja o zakonu, ki je bil sprejet leta 1961. Tako pravi: "Več let je zopet preteklo, ne da bi oblasti uveljavile kakršno koli določbo zakona, ki je sicer pomanjkljiv. Šele po nekaj letih so vsaj delno uredili pravni položaj le osnovnošolski učitelji, čeprav zakon določa rok šestih mesecev.

Zaradi pomanjkljivosti temeljnega zakona se je začelo dolgoletno prizadevanje za dopolnilni zakon za slovenske šole. Poslanca Belci in Škerk sta s svojimi sodelavci pripravila vsak po en zakonski

osnutek; oba osnutka sta nekaj let romala od poslanske zbornice do senata, ne da bi prišlo do dokončnega izoblikovanja in odobritve zakona. Zaradi tega zavlačevanja so slovenski šolniki oklicali splošno stavko. Dne 10. julija 1970 je večja skupina šolnikov demonstrativno manifestirala po rimskih ulicah in pred parlamentom. Delegacijo je tedaj sprejel predsednik poslanske zbornice Pertini ter obljubil, da se bo zavzel za zahteve slovenskega šolskega osebja. In res, po doglednem zavlačevanju, je bil končno objavljen v Uradnem listu zakon števil. 932 z dne 22. decembra 1973, prosvetno ministrstvo pa je razpisalo prvi izredni natečaj za profesorje.

Dolgoletni in vztrajni boj za pravice slovenskega šolstva bi moral končno prepričati oblasti, da ne bo slovenska narodna skupnost odnehala od svojega boja, dokler ne bodo izpolnjena še ostala vprašanja slovenskega šolstva, za rešitev katerih bi oblasti morale ubrati popolnoma novo pot: prevzeti bi morale pobudo za hitro in dosledno rešitev vprašanj slovenskega šolstva; ustanoviti tudi slovenske šole v Beneški Sloveniji, pri tem pa priznati v duhu moderne demokracije ter pravic človeka slovenski narodni skupnosti vlogo subjekta pri reševanju problemov slovenskega šolstva v Deželi.

V ospredju so naslednja nerešena vprašanja:

Ustanovitev slovenskih šol vseh vrst in stopenj v Slovenski Benečiji; enotna slovenska uprava za vse šole s slovenskim učnim jezikom v vsej deželi; podržavljenje vseh slovenskih otroških vrtcev in ustanovitev enotne slovenske uprave in vodstva; ustanovitev vseh vrst slovenskih šol, predvsem industrijskih; raba slovenskega jezika v dopisovanju šolskih ustanov z vsemi deželnimi oblastmi in ustanovami; popolna enakopravnost slovenskega jezika v šolskih tiskovinah, spričevalih, diplomah itd; pouk slovenskega jezika tudi na šolah z italijanskim učnim jezikom; nemotena kulturna, študijska, raziskovalna in športna srečanja učencev, dijakov, učiteljev in profesorjev na obeh straneh meje; tisk izvirnih slovenskih učbenikov in šolskih knjig v deželi ali pa svoboden uvoz iz matične države; priznanje pravice do študija na visokošolskih zavodih v Jugoslaviji in priznanje tamkaj doseženih diplom; priznanje šolskemu osebju retrodatacijo službenih let od leta 1945, osebju pa, ki je moralo v pregnanstvo ali v zapor ali pa je bilo brez službe zaradi političnega preganjanja pod fašizmom, priznanje izgubljenih let".

Dr. Škerlj je konferenco seznanil tudi s številom slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem. Na Tržaškem je 38 slovenskih osnovnih šol (15 v občini Trst, 1 v občini Repentabor, 9 v občini Devin-Nabrežina, 4 v občini Zgonik, 7 v občini Dolina in 2 v občini Milje). V šolskem letu 1973-74 je te šole obiskovalo 1313 učencev.

Nizjih srednjih šol je 7 (5 v tržaški, 1 v devinsko nabrežinski, 1 v dolinski občini). V šolskem letu 1973-74 je bilo v te šole vpisanih 709 učencev.

Višje srednje šole so 4 (znanstveni licej s klasičnimi vzporednicami, trgovski zavod, učiteljski št., strokovna šola). V šolskem letu 1973-74 je bilo v te šole vpisanih 565 dijakov.

Slovenskih otroških vrtcev je na Tržaškem 38.

Na Goriškem je 18 slovenskih osnovnih šol (6 v goriški, 3 v števerjanski, 1 v krminski, 4 v sovoedenjski in 3 v doberdobski občini). V šolskem letu 1973-74 je bilo v te šole vpisanih 499 učencev.

Nižja srednja šola je na Goriškem samo ena (v Gorici), v katero je bilo v šolskem letu 1973-74 vpisanih 288 učencev.

Višje slovenske srednje šole v Gorici so 3 (klasična gimnazija, učiteljski št., trgovska šola). Na teh šolah je bilo v šolskem letu 1973-74 vpisanih 124 dijakov.

Slovenskih otroških vrtcev je na Goriškem 9.

Svoje pričevanje dr. Škerlj zaključuje tako-le:

"Sedanja ureditev slovenskega šolstva in številčno stanje učencev in dijakov vpisanih v te šole nazorno dokazujeta, da kljub diskriminacijam in zapostavljanju slovenski starši pošiljajo z zaupanje svoje sinove in hčere v slovensko šolo, čeprav so fašistični nestrpnosti kar dvakrat izvršili kombni atentat na eno izmed slovenskih šol v Trstu".

(Se nadeljuje)

Revija "Confronto"

V Trstu izhaja mesečna revija "Confronto", ki obravnava aktualne politične in kulturne probleme dežele Furlanije-Juljske krajine. Sredi tega meseca je izšla že tretja številka. Vsebina revije je pestra, zanimiva in se čedalje bolj dopolnjuje. Že sam bežen pregled številke, ki je pred nami, to potrjuje. V njej je obsežen zapis o fašizmu in tako imenovanih črnih mrežah v Furlaniji-Juljski krajini, zapis o krizi tržaške občinske uprave, o naraščajoči druginji in špekulacijah, ki se množe in o usodi tukajšnjega pristaniškega prometa. Razen teh revija obravnava še druge aktualne probleme. Uvodnik, ki ga je napisal glavni urednik R. Viezzi pa obravnava uprašanja, ki so v zvezi z odnosi drugih političnih sil in komunisti.

Revijo "Confronto", ki je v prodaji v časopisnih kioskih v vseh središčih dežele, toplo priporočamo.

Ob obletnici čilske tragedije

Ford in Kissinger sta priznala: CIA je dala denar golpistom

To, v kar smo bili vsi prepričani, čeprav nismo imeli tehtnih dokazov, je prejšnji teden uradno potrdil osebno ameriški predsednik Ford: CIA je rovarila proti Allendeju. Šlo pa je za povsem "nedolžno" operacijo - je takoj dodal šef Bele hiše - ki smo jo začeli izključno v interesu čilske demokracije. Allende in Unidad Popular sta hotela "z nasiljem prisiliti k molku opozicijske stranke, zato smo jih mi finansirali in CIA je imela za to na razpolago okrog 8 milijonov dolarjev."

Ford je takoj dodal, da imajo pri golpeju ZDA "čiste roke, da ameriški vohuni niso bili neposredno vpleteni v državni udar, CIA ni vedela ničesar o naklepih teroristov".

Kako čiste so bile roke ameriških agentov je povedal nekaj dni za tem ugledni list "New York Times". Denar, ki ga je trosila CIA je služil predvsem za podporo prevoznikom in trgovcem, ki so z nekaj tedenskima stavkama v oktobru 1972 in v juliju naslednjega leta ustvarili ugodne pogoje za golpe: propad gospodarstva, socialno napetost, mržnjo in razkol v čilski družbi.

Razen tega so ZDA tudi uradno udrihale po Allendeju in njegovi vladi: ko je Čile podpržal rudnike bakra, ki so bili last ameriških družb, je cena te kovine na svetovnem tržišču padla, mednarodni denarni organi pa niso več priznavali Čilu kreditov, čeprav je dotlej redno izpolnjeval vse obveznosti.

Zalili bi Allendeja in vso Čilsko levico, če bi trdili, da je vlada Unidad Popular padla izključno pod težo teh udarcev. Golpe v Čilu je posledica predvsem razkola med delavskim razredom in malo ter srednjo buržoazijo (malimi trgovci, prevozniki), ki so bili najprej naklonjeni (bolje nevtralni) Allendeju, pozneje pa so mu obrnili hrbet v strahu, da bi zgubili svoje majhne predprave. Allende je v zadnjih mesecih svoje vlade skušal večkrat izlečiti rano razkola v pogajanjih s krščansko demokracijo in s sindikatom prevoznikov. Pogajanja so propadla, ker Frejeva stranka, KD, ni hotela sporazuma.

Poseg CIA v Čilu, ki je le eden od tolikih vzrokov, vojaškega udara v tej nesrečni latinskoameriški državi, in če tudi ni najbolj pomemben, je pa dokaz, da ZDA še vedno vztrajajo v vlogi žandarja sveta. Značilna je v tej zvezi Fordova izjava, da je bil poseg CIA v Čilu "skoraj izključno v korist čilskega ljudstva in demokracije v državi. Ne bom razglabljal - je poudaril Ford - če je bil poseg v Čilu po mednarodnem pravu upravičen ali ne; bil je potreben v obram-

bo interesov čilskega ljudstva in seveda tudi naših. Poleg tega pa tudi druge države trosijo težke milijone za svoje obveščevalne službe, ki delujejo tako doma kot v tujini".

Ista nota grožnje in izsiljevanja je izzvenela iz posegov Forda in Kissingerja v generalni skupščini OZN in na kongresu izvedencev za energetska vprašanja, ki se sestajajo v Detroitu. "Cena petroleja je previsoka in lahko povzroči hudo gospodarsko krizo. Surovine ne smejo biti orožje za politični pritisk in izsiljevanje", sta rohnela ameriška državnik in ob koncu pričarala še strašen privid jedrske vojne in konca sveta.

Kako se rešiti pogube? ZDA imajo svoj predlog: "pospešiti mednarodno sodelovanje. Države proizvajalke petroleja in druge lastnice surovin imajo seveda pravico, da dobijo za svoje bogastvo pravično ceno, ne smejo pa zahtevati preveč, da ne spravijo kupce visoko razvite države na rob gospodarskega propada. Ceno surovin naj uravnava kot doslej zakon tržišča". V zameno ZDA ponujajo pomoč, vse svoje tehnološke sile za izkoriščanje kmetijskega potenciala držav v razvoju.

Binom Kissinger-Ford je spet prišel na dan s takoimenovano politiko "palice in korenčka", ki je tako priljubljena ameriškememu državnemu tajniku in katere se je zlasti posluževal pri "reševanju" vietnamskega vprašanja.

Politika Forda in Kissingerja je v tem trenutku povsem razumljiva, kar seveda še ne pomeni, da je tudi opravičljiva. Neokolonialistična politika razvitih držav, na kateri temelji njeno kapitalistično gospodarstvo, predpostavlja ceneno izkoriščanje naravnih bogastev nerazvitih. Ko slednji zahtevajo pravično ceno za svoje surovine se seveda začno majati temelji svetovnih gospodarskih mogotcev.

Tudi čilska tragedija spada v ta okvir. Za Latinsko Ameriko, ki so jo ZDA doslej neusmiljeno izkoriščale, je pomenil Allendejev Čile zgled, poskus, ki bi dal novega idejnega in revolucionarnega zagona ostalim podjarmljenim deželam; bil je nova Kuba, morda še bolj nevarna od Castrove, ker je levica prišla na oblast z volitvami in je bila izraz suverene volje čilskega naroda, moči delavskih množic, ki so uveljavile svojo voljo le z volilno pravico. Zato je Allendejev Čile za Washington moral pasti. Tragedija je, da je mala in srednja čilska buržoazija nasedla slepilom ZDA in strmoglavila zakonito vlado le da bi branila izključno tuje interese, kot dokazuje eno leto divjanja vojaške hunte.

VOJMIR TAVČAR

ZAHTEVAMO PREOKRET!

napad na slovensko šolo in vprašanja Krasa itd.

Poglobila se je ločitev med deželnim odborom in deželno večino na eni strani ter ljudskimi zahtevami na drugi strani. Poostrila se je kritika, ki prihaja iz vrst delavskih sindikatov, povečalo se je nezadovoljstvo med Slovenci.

Akcije in alternativni predlogi komunistov so se v tem letu močno razvile. Od tu kriza, priznanje, da je propadla neka politika, kar potrjuje, da je potrebne spremembe in da ne zadostujejo načelne izjave.

Mi komunisti smo neštetokrat poudarili naša stališča in postavili konkretne predloge, nismo pa postavljali in ne postavljamo niti danes vprašanja formule ali stolčkov. Povedali smo, katere probleme bi treba nujno rešiti (to potrjuje tudi resolucija naše skupine v deželnem svetu). Poudarjali smo in poudarjamo tudi sedaj, da je potreben nov način vladanja, da je potrebna povezava z delavci in ljudskimi množicami, z občinami in drugimi krajevnimi ustanovami. Postavili smo tudi vprašanje zdravljenja javnega življenja. To je bistvenega pomena. Poudarili smo, da je treba izhajati iz stvarnih problemov ljudi in podčrtali, da tega ni mogoče doseči brez komunistov, in če se ne spremeni odnos do nas in do vseh demokratičnih sil. V tem je bistvo "komunističnega vprašanja", bistvo zahteve po korenitem demokratičnem preokretu v državi in deželi ter bistvo novega načina vladanja. Formule in stolčki nas ne zanimajo, toda nočemo postati niti peto kolo pri vozu.

Kaj se bo zgodilo sedaj? Kakšna bo rešitev krize?

Nočemo prerokovati, ker nismo preroki, zahtevamo pa doslednost tistih političnih sil, ki so priznale, da je nemogoče iti naprej po dosedanji poti.

Pozivamo predvsem delavce, ljudske množice, Italijane in Slovence, naj s svojimi zahtevami in pobudami, s krepko in borbena enostnostjo intervenirajo, da se odpre pot preokreta v deželi.

Branko Kuret iz Boršta je daroval za tiskovni sklad DELA 2.500 lir, Karmelo Maver iz Boljunca pa 500 lir.

Iskrena hvala.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047.
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipo/offset Riva
lastnika: C. Facchettin in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebianca 12